

Dones i Política: El binomi entre quotes i igualtat real

Federica Giardina

Coordinadora de la
Càtedra UNESCO en
Educació i Tecnologia
pel Canvi Social.

Assistent de recerca a la
Universitat Oberta de
Catalunya.

@fedegrn

Participació política: els passos cap a la igualtat de gènere

La societat actual s'enfronta a un dels reptes més grans del segle XXI: el reconeixement de la plena igualtat efectiva entre dones i homes. En un moment històric pel moviment dels drets de les dones a tot el món, a Europa, Espanya i Catalunya les grans mobilitzacions feministes del passat 8M han posat sobre la taula la desigualtat de gènere en temes com la disparitat salarial, la violència de gènere i els valors socials que encara avui en dia estan vinculats a una cultura patriarcal i fortament masclista. En aquest context, la infra-representació de les dones en la política no és una excepció. De fet, segons les ultimes dades publicades per ONU Dones “només un 23,3% dels diputats nacionals eren dones” arreu del món al juny de 2017, el que vol dir que la proporció de dones parlamentàries ha tingut un augment lleu des del 1995, quan el percentatge era d'11,3%.

A Espanya la transversalitat de la qüestió de gènere ha sigut una estratègia fonamental de l'Estat a partir del Plan for Equal Opportunities between Men and Women del 1997[1] de la Comissió Europea. La pressió social per una banda i la necessitat d'harmonització amb les polítiques europees per l'altra, van conduir el govern espanyol durant els últims 20 anys a crear institucions com l'Instituto de la Mujer y para la Igualdad de Oportunidades, a implementar mesures i aprovar lleis per consolidar l'estratègia estatal de gènere. El canvi més emblemàtic en el marc jurídic espanyol és la Llei Orgànica 3/2007, que proclamà la igualtat efectiva de dones i homes i el principi de no discriminació per raó de sexe. En quant a representació política aquesta llei defineix l'obligació de prendre mesures reals i efectives de paritat, aplicant a les llistes electorals[2] una composició equilibrada de sexes amb una quota

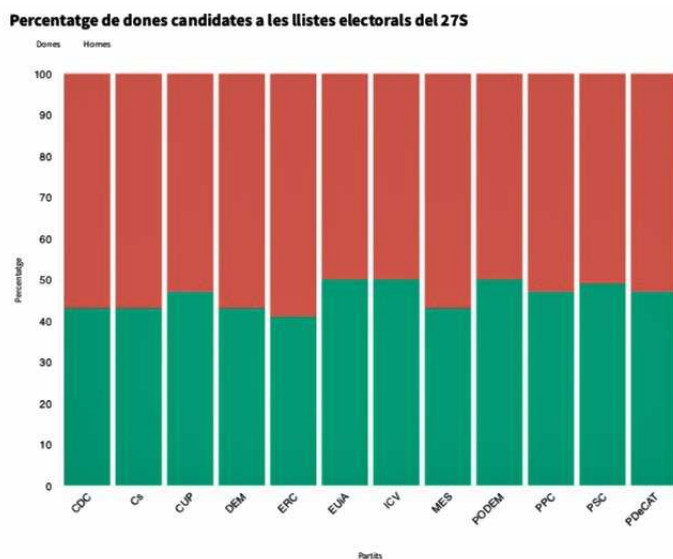
mínima del 40% i una màxima del 60% per cada sexe distribuïda a través de diferents trams de la llista.

Segons dades del European Institute for Gender Equality, al 2015 Espanya estava en línia amb la mitjana europea en el percentatge de ministres, superava la mitjana amb el 38,4% de dones en el parlament espanyol i assolía el 44,7% de dones en els parlaments autonòmics. Amb l'actual govern del PSOE, Espanya se situa per sobre de la mitjana europea pel que fa a la presència de dones a l'executiu.

La situació de la igualtat de gènere a Catalunya

El càrrec polític més alt que ha ocupat una dona a Catalunya ha estat el de Vicepresidència (Joana Ortega d'UDC i Neus Munté de CDC durant la X i XI Legislatura respectivament). La Mesa del Parlament de Catalunya ha vist succeir-se durant les legislatures IX, X i XI Núria de Gispert[3] i Carme Forcadell, mantenint també una igualtat entre els 7 membres. Tot i així, la tendència a garantir la igualtat sembla haver quedat en segon pla durant les últimes eleccions del 21 de desembre de 2017, en les quals els partits van tornar al vell ordre proposant homes amb la única excepció d'ERC amb Alba Vergés.

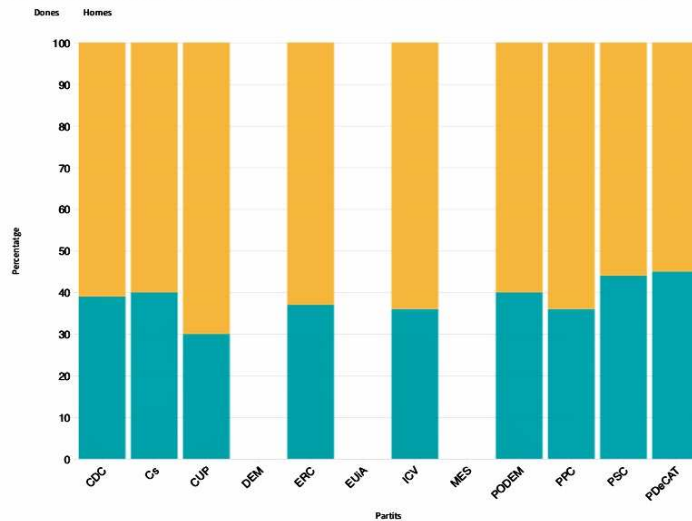
Si analitzem les dades de les llistes de les formacions polítiques que es van presentar a les eleccions autonòmiques de Catalunya de 2015, podem observar que tots els partits respecten el règim de quotes i que EUiA, Podem i ICV presenten una igualtat perfecta del 50/50.

Elaboració pròpia a través de dades OPCAT (Observatori de Partits Catalans)

No obstant això, veiem que les dades canvien pel que fa als candidats/des elegits/des, essent les xifres de dones més baixes els casos de CDC amb un 39%, la CUP amb un 30%, ERC amb un 36% i el PPC amb un 36%. Els únics dos partits que se situen sobre el 40% d'escons ocupats per dones són, respectivament, PODEM amb un 40%, el PSC amb un 44% i el PDeCAT[4] amb un 45%.

Percentatge d'escons al Parlament ocupats per dones després de les eleccions del 27S

Elaboració pròpia a través de dades OPCAT

"Cal destacar l'escassa presència de les dones en posicions de sortida a les llistes"

Aquestes dades, tot i que no reflecteixen exactament les polítiques dels partits en qüestió de gènere[5], donen una imatge de com en realitat molts partits es conformen amb la llei d'igualtat, però que de facto no es tradueix en una igualtat real al Parlament.

A més a més, cal destacar l'escassa presència de les dones en posicions de sortida a les llistes, ja que són els homes qui tenen més possibilitats d'obtenir l'escó i les dones queden desproporcionadament relegades al final dels trams. Conseqüència d'aquest problema sistèmic és el fet que partits com ERC i el PSC van presentar "llistes cremallera" en les passades eleccions del 21D, per tal de permetre una igualtat real en els trams.

Entrant més en detall en l'anàlisi de l'estat actual de la representació política, ens preguntem on són les dones i quin rol juguen en els partits. Segon les dades recollides per l'OPCAT, en 5 dels 12 partits els càrrecs principals són ocupats per dones: Mireia Boya i Laia Estrada com a portaveus de la CUP, Inés Arrimadas portaveu de Cs, Núria

de Gispert i Titón Laïlla com portaveus de Demòcrates, Marta Rovira com a Secretària General d'ERC, Marta Ribas com a Coordinadora Nacional d'ICV i Neus Munté com a Presidenta del PDeCAT.

CDC, EUiA, PSC i PODEM tenen dones en les Secretaries d'Igualtat / Àrees de dones o LGBTI i en alguna sectorial; mentre que MES i el PPC no tenen cap dona entre els seus càrrecs principals. Pel que fa la presència de dones als òrgans executius dels partits, la bretxa entre dones i homes és encara més gran: EUiA i ICV són els dos únics partits que tenen igualtat a l'òrgan executiu.

Un altre aspecte clau per entendre quin tipus d'inclusió de la perspectiva de gènere hi ha als partits catalans és la transversalitat de la qüestió de gènere en els estatuts, és a dir en la forma de principis generals, mesures d'inclusió, col·lectius, sectorials i/o organitzacions adherides. Entre els 12 partits analitzats, 4 inclouen la qüestió de gènere en els seus principis estatutaris: MES es governa amb valors d'equitat i drets iguals de la ciutadania; el PSC comparteix el valor d'igualtat; la CUP fa una referència clara a la defensa de la igualtat i la llibertat sexual i de gènere, i ICV es defineix com a formació política feminista que ha reconegut en el seu estatut Dones amb Iniciativa com a organització adherida i òrgan de partit.

Pel que fa a les mesures d'inclusió de dones, l'anàlisi de les dades OPCAT ha evidenciat que només els partits d'esquerres tenen mesures d'inclusió específiques, tot i que amb diferents graus de compromís amb la igualtat de gènere, en els seus estatuts: CUP, ERC, EUiA, ICV, PSC i PODEM. Des de mesures de paritat total 50/50 de PODEM (l·listes a les primàries obertes, elecció del Consell Ciutadà i del Consell de Coordinació), del PSC (òrgans de direcció i execució, vocalies i secretaries) i d'ICV (amb Dones amb Iniciativa com a òrgan de partit, composició igualitària de l'assemblea nacional i coordinació nacional formada sempre per un home i una dona), passant per la quota mínima 40/60 de la CUP (òrgans de partit i càrrecs de designació), ERC (Presidència de l'assemblea nacional de les dones i clara referència a la defensa de les dones en els seus programes electorals) fins a EUiA (quotes mínimes respectades a les l·listes electorals, consell nacional i un mínim del 30% de dones en els organismes de direcció). Els altres partits no esmenten als seus estatuts cap mesura específica sobre la igualtat de gènere.

*"Ens preguntem
on són les dones i
quin rol juguen en
els partits polítics"*

CONCLUSIONS

El règim de quotes constitueix un element fonamental per aconseguir la igualtat entre homes i dones, ja que augmenta el nombre de dones involucrades en política. Tanmateix, la introducció d'aquesta mesura reformista (Verge 2012) dins del sistema de partits no és suficient per garantir la igualtat en la representació entre els dos sexes, sobretot en la presa de decisions i en el repartiment del poder. Si bé és cert que les dones han entrat en els espais formals de l'esfera pública espanyola i catalana, donant-les una visibilitat política que abans no tenien, també és cert que el camí cap a una cultura de gènere que impulsi un canvi de mentalitat general és encara llarg. De fet, les grans manifestacions dels últims anys, el número creixent de dones que denuncien la violència de gènere i demanen més igualtat de condicions i tractament tant en l'àmbit socio-econòmic com polític, són elements claus per entendre que el sostre de vidre, aquesta barrera invisible que discrimina el "segon sexe", està ben lluny de trencar-se.

"El camí cap a una cultura de gènere que impulsi un canvi de mentalitat general és encara llarg"

BIBLIOGRAFIA

ANNUAL REPORT FROM THE COMMISSION – Equal Opportunities for Women and Men in the European Union – 1998 disponible: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A51999DC0106>

La Vanguardia (06/06/2018), El Gobierno de Pedro Sánchez, más allá de la paridad: once ministras y seis ministros, disponible: <http://www.lavanguardia.com/politica/20180606/444148408247/ministros-gobierno-pedro-sanchez-mujeres.html>

European Institute for Gender Equality – Gender Equality Index 2017 Spain: disponible: <http://eige.europa.eu/gender-equality-index/2015/domain/power/ES>
<https://www.boe.es/buscar/pdf/2007/BOE-A-2007-6115-consolidado.pdf>

Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres. Boletín Oficial del Estado,

núm. 71, de 23 de marzo de 2007, pp. 1 a 59.

ONU Mujeres, (Juliol 2017) Hechos y cifras: liderazgo y participación política. Presencia de mujeres en los parlamentos, diponible: <http://www.unwomen.org/es/what-we-do/leadership-and-political-participation/facts-and-figures#notes>

Verge Mestre, T. (2012) Les quotes: són necessàries?, Barcelona: Observatori per a la Igualtat RIDEG, 02/12 disponible:<http://observatori-diagnostics.uab.es/revistaelectronica/PDF/TaniaVerge02.pdf>

NOTES

[1]<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A51999DC0106>

[2] Eleccions europees, generals, autonòmiques i locals.

[3] Primera dona a presidir el Parlament de Catalunya.

[4] En aquest anàlisi es mantenen per separat les dades de CDC i el PDeCAT, ja que formalment CDC encara existeix com a partit amb entitat jurídica pròpia. Les dades de CDC corresponen als resultats de les eleccions de 2015 i les del PDeCAT corresponen a la segona meitat del 2016, quan s'acaba de crear el partit.

[5] A la XI legislatura els partits independentistes es van presentar amb la coalició de JxSí, mentre que EUiA, ICV i Podem s'integraven en la coalició de Catalunya Sí que es Pot.